

Research Paper**The Relation between the Life Meaningfulness and the Level of Perceived Social Support among Elderly People Living in Nursing Homes in Isfahan**Atefe Ahmadi¹, *Hossein Abedi Parija², Mojtaba Habibi¹, Elahe Sadeqi¹, Sorour Sadat Maddahi³

1. Department of Counseling, School of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2. Family Research Institute, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

3- Department of Counseling, Faculty of Humanities and Social Sciences, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran.

Citation: Ahmadi A, Abdi Parija H, Habibi M, Sadeqi E. [The Relation between the Life Meaningfulness and the Level of Perceived Social Support among Elderly People Living in Nursing Homes in Isfahan (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2016; 1(4):118-125. <http://dx.doi.org/10.21859/sija-1101118>

 <http://dx.doi.org/10.21859/sija-1101118>

Received: 22 Oct. 2015

Accepted: 12 Jan. 2016

ABSTRACT

Objectives The present study aimed to examine the life meaningfulness among the elderly people living in nursing homes of Isfahan, Iran based on their perceived social support from 3 sources of family, friends, and significant others.

Methods & Materials In this research, a total of 120 older people (68 men and 52 women) were selected from the nursing homes of Isfahan through convenience sampling method, and their data were analyzed using Zimet et al. perceived social support and the life meaningfulness questionnaires (1988).

Results The results of stepwise and multiple regression analyses showed that 28.2% of individual differences regarding the life meaningfulness in the elderly people were related to the personal differences in their perceived social support (from family, friends, and significant others), in which the family and other significant persons had the most prominent effect on explaining the changes and in predicting the meaningfulness of life among the elderly. This correlation was statistically significant ($P=0.001$). Based on analysis of variance, the explained regression model is also significant and linear because the value of F test for determining the effect of independent variables on life meaningfulness of the older people equals 15.353, which is significant ($P=0.001$). The significance of regression coefficients shows that the family significantly predicts the life meaningfulness of the elderly people. This means that 19.8% of variance is common between family and life meaningfulness of older people. This figure increases to 27.1% by adding significant others to the equation.

Conclusion The results showed that the older people who receive stronger social support also have significantly stronger feelings of meaning in their lives. Today with regard to social changes and busy life of children and accordingly their low relation with old parents, it is anticipated that the low perceived support from the family of the older people (which is the most important predicting factor of life meaningfulness among other factors of perceived social support) will affect the meaningfulness of their lives. Considering what older people told in their interviews with regard to the role of the family on promoting the quality of life among them and reaching a joyful experience of life meaningfulness, it is expected that by increasing the quality and quantity of relationship of the family members with older people, their needed support could be provided. Considering the effectiveness of perceived social support of older people on their life meaningfulness, this study generally showed that a higher attention to components of perceived social support is felt among this vulnerable group of older people.

Key words:

Perceived social support, The meaning of life, Elderly, Sanatarium

*** Corresponding Author:****Hossein Abedi Parija, MSc.****Address:** Department of Counseling, School of Educational Sciences & Psychology, Shahid Beheshti University, Evin, Tehran, Iran.**Tel:** +98 (911) 7845027**E-mail:** abedi005@gmail.com

رابطه معناداری زندگی و حمایت اجتماعی ادراک شده در بین سالمندان ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان

عاطفه احمدی^۱، حسین عابدی پریجا^۲، مجتبی حبیبی^۱، الهه صادقی^۱، سرور سادات مداحی^۳

۱- گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهیدبهبشتی، تهران، ایران.

۲- پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهیدبهبشتی، تهران، ایران.

۳- گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۳۰ مهر ۱۳۹۴

تاریخ پذیرش: ۲۲ دی ۱۳۹۴

اهداف: هدف از پژوهش حاضر بررسی معناداری زندگی در بین سالمندان ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان براساس میزان حمایت اجتماعی ادراک شده آنان از سه منبع خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی‌شان بود.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش، تعداد ۱۲۰ نفر (۶۸ نفر مرد و ۵۲ نفر زن) از سالمندان زن و مرد ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامه‌های معناداری زندگی و حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام و چندمتغیری داده‌ها نشان داد که ۲۸/۲ درصد تفاوت‌های فردی در معناداری زندگی سالمندان به تفاوت‌های فردی در مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده (خانواده، دوستان و افراد مهم) بین آنها مربوط است که به ترتیب عامل خانواده و افراد مهم، بیشترین تأثیر معنادار را در تبیین تغییرات و پیش‌بینی معناداری زندگی سالمندان داشته‌اند. این همبستگی از نظر آماری معنی‌دار است ($P=0/001$). همچنین مدل رگرسیونی تبیین شده نیز براساس آزمون تحلیل واریانس انجام شده، خطی و معنادار است؛ زیرا مقدار آزمون F برای تعیین معنی‌داری اثر متغیرهای مستقل بر معناداری زندگی سالمندان ۱۵/۳۵۲ با سطح معنی‌داری $P=0/001$ است. معنی‌داری ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد خانواده به‌طور معنی‌داری، معناداری زندگی سالمندان را پیش‌بینی می‌کند؛ یعنی ۱۹/۸ درصد واریانس بین خانواده و معناداری زندگی سالمندان مشترک است که با اضافه شدن مؤلفه افراد مهم، شدت رابطه به ۲۷/۱ درصد افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد، سالمندانی که در سطح قوی‌تری از حمایت اجتماعی قرار دارند، احساس معنا در زندگی آنها نیز به‌طور معناداری بیشتر است. امروزه با توجه به دگرگونی‌های اجتماعی و ازدیاد مشغله فرزندان و کاهش ارتباط آن‌ها با والدین سالمند، پیش‌بینی می‌شود که کاهش حمایت درک شده از طرف خانواده توسط سالمندان - که مهم‌ترین مؤلفه پیش‌بینی‌کننده معناداری زندگی از میان دیگر مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده است - میزان معناداری زندگی آنان را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به گفته‌های سالمندان در مصاحبه‌های انجام شده با آنان، نقش کل اعضای خانواده در افزایش کیفیت زندگی سالمندان و دستیابی به تجربه لذت‌بخش از مؤلفه‌های معناداری زندگی محسوب می‌شود. از این‌رو، انتظار می‌رود با افزایش کیفیت و کمیت ارتباط اعضای خانواده با سالمندان، بتوان حمایت مورد نیاز آنان را از طریق خانواده تأمین کرد. این مطالعه نشان داد در مجموع با توجه به تأثیرگذاری حمایت اجتماعی ادراک شده سالمندان در معناداری زندگی آنان، توجه بیشتر به مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در قشر آسیب‌پذیر سالمندان احساس می‌شود.

کلیدواژه‌ها:

حمایت اجتماعی
ادراک شده، معناداری
زندگی، سالمند،
آسایشگاه

مقدمه

جمعیت این گروه افزایش یافته است. براساس برآوردهای انجام شده، سالانه حدود ۲/۵ درصد به‌طور متوسط به تعداد افراد ۶۵ ساله و بیشتر افزوده می‌شود. با وجود رشد جمعیت سالمندان هنوز درباره نیازهای ایشان تمرکز کافی نشده است؛ بنابراین، تأمین بهداشت روانی و جسمانی سالمندان به‌عنوان یک گروه آسیب‌پذیر جامعه، توجه ویژه‌ای را می‌طلبد [۱].

امروزه، سالمندی^۱ از پدیده‌های مطرح سال‌های اخیر در عرصه بهداشت و سلامت جهانی محسوب می‌شود؛ زیرا به سبب افزایش امید به زندگی و مسائل بهداشتی براساس آمار سازمان بهداشت جهانی،

1. Ageing

* نویسنده مسئول:

حسین عابدی پریجا

نشانی: تهران، اوین، دانشگاه شهیدبهبشتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه مشاوره.

تلفن: ۷۸۴۵۰۲۷ (۹۱۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: abedi005@gmail.com

حمایت اجتماعی ادراک شده^۳ بر وضعیت جسمی، روانی، رضایت از زندگی و جنبه‌های مختلف کیفیت زندگی افراد اثرات زیادی دارد [۱۱ و ۱۲] و به‌عنوان یک عامل تعدیل‌کننده مؤثر در مقابله و سازگاری با شرایط استرس‌زای زندگی شناخته شده است [۱۳]. مفهوم حمایت اجتماعی ادراک شده به حمایت از دیدگاه ارزیابی شناختی فرد از روابط اشاره دارد. نظریه پردازان این حوزه بر این باورند تمام روابطی که فرد با دیگران دارد حمایت اجتماعی محسوب نمی‌شود، مگر اینکه فرد آنها را به‌عنوان یک منبع در دسترس و مناسب برای رفع نیازهایش ارزیابی کند [۱۰]. مقیاس‌های حمایت اجتماعی ادراک شده نیز بر ارزیابی شناختی فرد از محیطش و سطح اطمینان فرد به اینکه در صورت لزوم کمک و حمایت در دسترس خواهد بود، متمرکز هستند [۱۴].

حمایت اجتماعی غیررسمی عامل مهمی در سالمندی موفقیت‌آمیز است. این حمایت به‌طور سنتی به‌عنوان حمایت از طرف خانواده، دوستان و آشنایان در نظر گرفته شده است [۱۵ و ۱۶]. طی پژوهشی با عنوان «تجارب سالمندان از حمایت اجتماعی در سرای سالمندان» با روش پدیدارشناسی به‌همراه مصاحبه‌های عمیق در طی دوره‌های ۹ ماهه، به سه عنصر مهم از دیدگاه سالمندان برخوردند که عبارت از کارکنان، دیگر مقیمان و خانواده بوده است. این سه گروه اهمیت بسزایی در زندگی سالمند دارند و شبکه حمایت اجتماعی را برای سالمندان فراهم می‌کنند. در مطالعه لانگلاند و همکارانش مشخص شد کیفیت حمایت اجتماعی ادراک شده با افزایش احساس همبستگی بین افراد، سبب بهبود سلامت روانی آنها را بهبود می‌بخشد [۱۷].

از طرفی پژوهشگران متعددی نشان داده‌اند که معنای زندگی^۴ یا جستجو برای معنای زندگی با سلامت روانی^۵، رضایت از زندگی^۶، بهزیستی ذهنی^۷ و امید^۸ در افراد مختلف اعم از جوان، بزرگسال و سالمند رابطه معناداری دارد؛ یعنی با افزایش معناداری، شاهد افزایش سلامت روانی و امید و کاهش نشانه‌های بیماری و اختلالات روانی هستیم [۱۸].

از معنا در زندگی تعاریف متعدد و متفاوتی ارائه شده است که ملک‌افضلی و همکاران تعدادی از آنها را در مقاله خویش فراهم آورده‌اند، اما با وجود تنوع تعاریف در این زمینه بین روان‌شناسان توافق وجود دارد که معنادار بودن زندگی یک سازه روان‌شناختی تأثیرگذار است که هم باید مورد توجه مربیان و درمانگران و هم پژوهشگران و نظریه‌پردازان قرار گیرد [۱۹].

برآوردهای به‌عمل آمده گویای رشد ۲۲۴ درصدی جمعیت سالمندان جهان تا سال ۲۰۲۵ است، در حالی که در همین فاصله زمانی انتظار می‌رود جمعیت کل جهان ۱۰۲ درصد افزایش نشان دهد [۲]. اجرای موفقیت‌آمیز برنامه تنظیم خانواده، گسترش مراقبت‌های بهداشتی اولیه، بهبود شرایط اقتصادی-اجتماعی و در نهایت، پیدایش فناوری‌های جدید در پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری‌ها، موجب افزایش جمعیت افراد بالای ۶۰ سال شده است که براساس تعریف سازمان جهانی بهداشت، سالمند نامیده می‌شوند [۳].

در سال ۱۳۸۶، جمعیت سالمندان ایران ۴۵۶۲۰۰۰ نفر گزارش شده است که این میزان حدود ۵/۶ درصد از جمعیت ایران را تشکیل می‌دهد. اگر این افراد در کنار خانواده خود زندگی کنند، از طول عمر و عزت‌نفس بیشتری برخوردار می‌شوند. این در حالی است که در حال حاضر جمعیت سالمند جامعه دچار مشکلات متعدد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هستند [۴].

درصد ناتوانی سالمندان، با افزایش سن رشد می‌یابد، به طوری که سالمندان بالای ۷۵ سال از نظر جسمی شکننده هستند و انواع مختلفی از ناتوانی‌های جسمی-روانی را تجربه می‌کنند. آنها نمی‌توانند به‌طور مستقل زندگی کنند و به مراقبت جامع و مستمر نیاز دارند. این گروه از سالمندان نیازهای مراقبتی خود را از طریق خانواده‌ها تأمین می‌کنند [۵].

با توجه به تحقیقات گذشته، تفاوت‌های قابل توجهی بین تجربه ارائه مراقبت زنان و مردان در پذیرش و انجام مراقبت خانوادگی وجود دارد. این بررسی‌ها نشان می‌دهند که بخش اعظم مراقبین را زنان (به ترتیب دختران و همسران فرزندان پسر) تشکیل می‌دهند [۶]. در کشور ما، با بروز تغییرات اجتماعی و دگرگونی‌های سنتی مانند افزایش تعداد زنان شاغل در خارج از منزل، هسته‌ای شدن خانواده‌ها، کوچک شدن منازل، افزایش آمار طلاق و شهرنشینی، مشکلات سالمندان افزایش و در مقابل مراقبت خانوادگی از آنان کاهش یافته است [۷]. در عین حال، به دلیل آنکه در فرایند سالمندی، سیستم‌های مختلف بدن تحلیل می‌رود و در عمل توانایی‌های انسان کاهش می‌یابد، سالمندان دچار افزایش ناتوانی، کاهش استقلال و افزایش وابستگی به دیگران می‌شوند [۸].

مطالعات نشان می‌دهند که سه عامل اساسی وضعیت سلامتی، وضعیت اقتصادی و حمایت اجتماعی بر سطح فعالیت‌های فرد سالمند تأثیر می‌گذارد [۹]. حمایت اجتماعی^۳ عبارت است از منابعی که به‌وسیله شبکه‌ای از افراد و گروه‌های اجتماعی فراهم می‌شود. از نظر روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ممکن است بسیار سودمند باشد؛ زیرا روی ارزیابی ذهنی عوامل فشار، انتخاب شیوه‌های مؤثر سازگاری، احساس عزت‌نفس و افزایش مهارت‌های فردی تأثیر می‌گذارد [۱۰].

3. Perceived social support

4. Meaning of life

5. Mental health

6. Life satisfaction

7. Well-being

8. Hope

2. Social protection

ابزارهای پژوهش

۱. پرسشنامه احساس معنا بخش بودن زندگی

این پرسشنامه توسط صالحی [۲۲] با استخراج از نظریات ویکتور فرانکل - که وجود معنا را در زندگی نشان می‌دهد - تنظیم و ساخته شده است. این آزمون ۵۰ سؤال درباره وجود معنا در زندگی را شامل می‌شود. هر سؤال ۷ نمره به خود می‌گیرد و آزمودنی با توجه به میزان تأیید یا رد هر سؤال، از ۱-۷ به سؤالات نمره می‌دهد. نمره ۱ نشانه فقدان توافق کامل با سؤال و نمره ۷ نشانه توافق کامل با متن است. دامنه سنی برای اجرای این پرسشنامه از نوجوانی تا سالمندی است. لازم به ذکر است که تعدادی از سؤالات به‌طور معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. به‌منظور بررسی اعتبار پرسشنامه، روش اعتبار صوری به کار رفت که ضریب پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ، ۰/۹۱ گزارش شده است [۲۳].

۲. پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده چندبُعدی (MSPSS)

مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده چندبُعدی، ابزاری ۱۲ گویه‌ای است که به‌منظور ارزیابی حمایت اجتماعی ادراک شده از سه منبع خانواده، دوستان و افراد مهم در زندگی توسط زیمت و همکاران تهیه شده است [۲۴]. این مقیاس، میزان حمایت اجتماعی ادراک شده فرد را در هریک از سه حیطه مذکور در طیف ۷ گزینه‌ای کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم می‌سنجد (۱ = کاملاً مخالفم، ۲ = مخالفم، ۳ = تقریباً مخالفم، ۴ = نظری ندارم، ۵ = تقریباً موافقم، ۶ = موافقم و ۷ = کاملاً موافقم).

برای به‌دست آوردن نمره کل این مقیاس، نمره همه گویه‌ها با هم جمع و بر تعداد آنها تقسیم می‌شود. نمره هر زیرمقیاس نیز با تقسیم حاصل جمع نمرات گویه‌های مربوطه بر تعداد گویه‌های آن زیرمقیاس به‌دست می‌آید. روایی و پایایی این مقیاس توسط زیمت و همکاران با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۹۰-۰/۸۶ درصد برای خرده‌مقیاس‌های این ابزار و ۰/۸۶ درصد برای کل ابزار گزارش شده است.

در ایران نیز اعتبار و روایی این مقیاس توسط سالمی و نیکپور روی ۴۳۶ دانشجو (۲۲۵ دختر و ۲۱۱ پسر) از دانشگاه‌های علوم انسانی، علوم پزشکی و فنی-مهندسی دانشگاه‌های شیراز بررسی شد که حکایت از اعتبار و روایی مناسب قابل توجه پرسشنامه داشت [۲۵]. نتایج نشان داد که هریک سه عامل دارای چهار گویه بود و مقدار ضریب KMO برابر ۰/۸۷ و ضریب بارلت (P < ۰/۰۰۱) ۲۴۸۵/۸۹ ارزیابی شد. همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای سه بُعد حمایت اجتماعی دریافت شده از سوی خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی را به‌ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۶ و ۰/۸۲ نشان داد.

داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نسخه ۱۶ نرم‌افزار SPSS

فرانکل بر معناجویی افراد در زندگی باور داشت و معتقد بود رفتار انسانی ما نه بر پایه لذت‌گرایی نظریه فروید و نه بر پایه نظریه قدرت‌طلبی آدلر است، بلکه انسان‌ها در زندگی به دنبال معنا و مفهومی برای زندگی خود هستند [۲۰]. اگر فردی نتواند معنایی در زندگی خود بیابد، احساس پوچی به او دست می‌دهد و از زندگی ناامید می‌شود و ملال و خستگی از زندگی تمام وجودش را فرامی‌گیرد؛ بنابراین، فرانکل به‌زیستی را در پیدا کردن معنا و مفهوم در زندگی می‌داند.

بهداشت روانی و اجتماعی از مهم‌ترین مسائل جمعیت سالمندان محسوب می‌شود و نکته قابل توجه این است که سالمندان به دلیل دوری از جامعه و محیط، تحمل زندگی جدید و لزوم تطابق با فشارهای ناشی از مشکلات مختلف در معرض اختلالات روان‌شناختی مانند افسردگی، شکایات جسمانی، کاهش عملکرد اجتماعی و بروز اضطراب‌های شدید قرار دارند که این خود می‌تواند موجب بروز تنش‌های فردی و اجتماعی و مشکلات ارتباطی در محیط زندگی آنها شود [۲۱].

با توجه به آنچه درباره مشکلات سالمندان و نیازهای آنها گفته شد، از چالش‌های مهم فراروی سالمندان در دنیای امروز، فقدان معنا در زندگی و نبود حمایت‌های اجتماعی لازم است. بنابراین، بسیار اهمیت دارد که پیش‌بینی‌کننده‌ها، هم‌بسته‌ها، متغیرها و عوامل مؤثر بر حمایت اجتماعی و معنا در زندگی سالمندان شناسایی، اندازه‌گیری و کنترل شوند تا در نتیجه به افزایش معنا در زندگی سالمندان کمک و بر احساس مثبت آنها از زندگی افزوده شود.

در ایران تاکنون پژوهش‌هایی در این حوزه‌ها انجام شده، اما پژوهشی که احساس معنا را در بین سالمندان از نظر میزان حمایت اجتماعی ادراک شده بررسی کند، گزارش نشده است. بنابراین، هدف از پژوهش حاضر بررسی معناداری زندگی بر اساس میزان حمایت اجتماعی ادراک شده در بین سالمندان ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان از سه منبع خانواده، دوستان و افراد مهم زندگی‌شان بود.

روش مطالعه

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود و جامعه آماری آن را کلیه سالمندان زن و مرد ۶۰ سال به بالای ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان در سال ۱۳۹۳ تشکیل می‌داد. براین اساس، تعداد ۱۲۰ نفر از میان سالمندان زن و مرد (۶۸ نفر مرد و ۵۲ نفر زن) ساکن آسایشگاه‌های شهر اصفهان از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. سالمندانی که خود قادر به خواندن پرسش‌ها بودند، پرسشنامه‌ها را خودشان تکمیل کردند، اما برای سالمندانی که سواد خواندن نداشتند، پرسشنامه‌ها در اختیار یکی از اعضای خانواده‌شان قرار داده شد و توضیحات لازم درباره نحوه پرکردن پرسشنامه به آنها ارائه شد. معیار ورود سالمندان ساکن آسایشگاه‌ها به روند پژوهش عبارت بود از: داشتن سن بالای ۶۰ سال و داشتن رضایت برای شرکت در پژوهش.

وجود دارد و همبستگی بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده (خانواده، دوستان و افراد مهم) از یک سو و متغیر معناداری زندگی سالمندان از سوی دیگر $R=0/531$ محاسبه شده است. این همبستگی را همبستگی چندگانه می‌نامند که عبارت است از همبستگی بین چند متغیر مستقل و یک متغیر وابسته. اگر این ضریب به توان دو برسد، نتیجه $0/282$ می‌شود که نشان می‌دهد ۲۸/۲ درصد واریانس

تحلیل رگرسیون و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند (جدول شماره ۴).

یافته‌ها

فرضیه پژوهش حاضر بر آن بود که بین معناداری زندگی سالمندان براساس مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده رابطه چندگانه جدول ۱. توزیع فراوانی و متغیرهای جمعیت‌شناختی.

مشخصات جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۵۶
	زن	۳۴
میزان تحصیلات	بی‌سواد	۹/۱۶
	ابتدایی	۲۰
	راهنمایی	۲۵/۸۳
	دیپلم	۳۷/۵
وضعیت تأهل	لیسانس و بالاتر از لیسانس	۷/۵
	مجرد	۶/۶
	متاهل	۳۸/۳۳
	بیوه	۴۹/۱۶
	مطلقه	۵/۸۳

سالمند

جدول ۲. تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام (همبستگی چندگانه).

همبستگی چندگانه	مجذور همبستگی	خطای استاندارد برآورد	معنی‌داری
۰/۵۳۱	۰/۲۸۲	۲۲/۹	۰/۰۰۱**

سالمند

جدول ۳. تحلیل رگرسیون چندمتغیری (گام‌به‌گام).

مدل	ضریب رگرسیون	مجذور ضریب رگرسیون	سهم خالص	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	معنی‌داری
خانواده	۰/۴۴۵	۰/۱۹۸	۰/۱۹۲	۲۹/۴۳۹	۱	۱۱۹	۰/۰۰۱**
افراد مهم	۰/۵۲۱	۰/۲۷۱	۰/۲۵۹	۱۱/۷۵۵	۱	۱۱۸	۰/۰۰۱**

سالمند

جدول ۴. ضرایب خام و استاندارد در تحلیل رگرسیون چندمتغیری.

مدل	ضرایب غیراستاندارد		T	معنی‌داری
	B	خطای انحراف معیار		
ثابت	۱۴۲/۷۸۴	۹/۶۲۹	۱۴/۸۲۸	۰/۰۰۱**
خانواده	۷/۹۸۷	۱/۹۰۹	۴/۱۸۳	۰/۰۰۱**
افراد مهم	۶/۴۹۲	۱/۸۹۳	۳/۴۲۹	۰/۰۰۱**

سالمند

پیش‌بینی را در معناداری زندگی سالمندان داشته‌اند که با پژوهش دشمن‌گیر و همکاران [۲۶] همسو است. نتایج مطالعه تسنگ و وانگ [۲۷] و راشدی و همکاران [۲۸] نشان داد که حمایت اجتماعی از سوی اعضای خانواده و تعداد دفعات تعامل با خانواده، بیشترین اثر را در رضایت از زندگی و امید به زندگی سالمندان مقیم سرای سالمندان داشته که این یافته با یافته پژوهش حاضر نیز همخوان است. بنابراین امروزه با توجه به دگرگونی‌های اجتماعی و مشغله فراوان فرزندان و کاهش ارتباط آنها با والدین سالمند، پیش‌بینی می‌شود کاهش حمایت درک‌شده از طرف خانواده توسط سالمندان (که مهم‌ترین مؤلفه پیش‌بینی‌کننده معناداری زندگی از میان دیگر مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده است)، میزان معناداری زندگی آنان را تحت تأثیر قرار دهد.

بر اساس اظهارات سالمندان در مصاحبه‌های شان، نقش کل اعضای خانواده در افزایش کیفیت زندگی سالمندان و دستیابی به تجربه لذت‌بخش از مؤلفه‌های معناداری زندگی محسوب می‌شود [۲۹]. انتظار می‌رود با افزایش کیفیت و کمیت ارتباط اعضای خانواده با سالمندان، بتوان حمایت مورد نیاز آنان را از طریق خانواده تأمین نمود که این امر مستلزم آگاهی و درک کافی اعضای خانواده از شرایط جسمانی و روانی سالمندان است.

به نظر می‌رسد عرصه فرهنگ و رسانه می‌تواند نقش بسزایی در زمینه افزایش این آگاهی داشته باشد. از طرف دیگر، هر چند مؤلفه دوستان در میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده سالمندان کمترین نقش را ایفا می‌کند، اما می‌توان به منظور افزایش میزان این حمایت نیز راهبردهایی پیشنهاد نمود. برای مثال، در تحقیق باباپور و همکاران [۲]، حمایت اجتماعی درک‌شده کسانی که در انجمن‌های فرهنگی، ادبی و... عضویت داشته‌اند، از کسانی که در این انجمن‌ها عضویت نداشتند بیشتر بوده است.

از بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی، تنها حمایت اجتماعی درک‌شده از طرف دوستان با عضویت در انجمن‌ها ارتباط معنی‌دار داشته است که عضویت در تشکل‌ها و انجمن‌های مختلف می‌تواند زمینه را برای ایجاد ارتباط دوستانه فراهم نماید و سبب شود تا سالمندان درک بیشتری از نقش حمایت‌کنندگی دوستی‌های به‌وجودآمده داشته باشند.

مطالعات گالاگر و تروگلیو-لاندریگان [۱۵] هم نشان داده است سالمندانی که به شبکه‌های اجتماعی فعال متصل می‌شوند و حمایت اجتماعی غیررسمی را دریافت می‌کنند، از سلامت ذهنی و جسمی بهتری نسبت به کسانی که کمتر با دیگران در ارتباطند، برخوردارند. علاوه بر این، حمایت اجتماعی غیررسمی عامل مهمی در سالمندی موفقیت‌آمیز به‌شمار می‌رود که این حمایت به‌طور سنتی به‌عنوان حمایت از طرف خانواده، دوستان و آشنایان در نظر گرفته شده است. آنجر و همکاران معتقدند که تأثیرات حمایت اجتماعی در دو جنس

یا تفاوت‌های فردی در معناداری زندگی سالمندان مربوط به واریانس یا تفاوت‌های فردی در مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده (خانواده، دوستان و افراد مهم) است.

این همبستگی از نظر آماری معنی‌دار است ($P=0/001$). همچنین الگوی رگرسیونی تبیین‌شده بر اساس آزمون تحلیل واریانس انجام‌شده خطی و معنادار است؛ زیرا مقدار آزمون F برای تعیین معنی‌داری اثر متغیرهای مستقل بر معناداری زندگی سالمندان با سطح معنی‌داری $P=0/001$ با $15/353$ برابر است. بر اساس جدول شماره ۱، یافته‌های جمعیت شناختی نشان می‌دهد که گروه مردان شامل ۵۶ درصد (۶۸ نفر)، به لحاظ وضعیت تأهل نیز افراد بیوه شامل ۱۶/۴۹ درصد (۵۹ نفر) و همچنین از نظر سطح تحصیلات نیز دیپلم، ۵/۳۷ درصد (۴۵ نفر)، سهم اصلی شرکت‌کنندگان در این پژوهش بوده است.

سؤال اصلی پژوهش حاضر این بود که «کدام‌یک از مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده، توانایی بیشتری در پیش‌بینی میزان معناداری زندگی سالمندان دارند؟». این نتایج نشان می‌دهد که در مرحله اول، مؤلفه خانواده و در مرحله دوم مؤلفه افراد مهم وارد معادله و دیگر مؤلفه‌ها از معادله حذف شده است. معنی‌داری ضرایب رگرسیون نشان می‌دهد که خانواده به‌طور معنی‌داری، معناداری زندگی سالمندان را پیش‌بینی می‌کند. چنانچه جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، در مرحله اول وقتی خانواده وارد معادله می‌شود، مجذور همبستگی آن $0/198$ است؛ یعنی $19/8$ درصد واریانس بین خانواده و معناداری زندگی سالمندان مشترک است. با اضافه‌شدن مؤلفه افراد مهم شدت رابطه به $27/1$ درصد افزایش می‌یابد.

در مجموع، بر اساس اطلاعات جدول شماره ۳ و با توجه به ضرایب بتاهای استاندارد شده ملاحظه می‌شود که به ترتیب عامل خانواده و افراد مهم بیشترین تأثیر معنادار را در تبیین تغییرات و پیش‌بینی معناداری زندگی سالمندان داشته‌اند.

۱۴۲/۷۸۴ + (افراد مهم) ۰/۲۸۶ + (خانواده) ۰/۳۴۹ = معناداری زندگی سالمندان

بحث

نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد سالمندانی که در سطح قوی‌تری از حمایت اجتماعی قرار دارند، احساس معنا در زندگی آنها به‌طور معناداری بیشتر است. به‌عبارتی احساس معنا در زندگی، با سطوح حمایت اجتماعی ادراک‌شده قوی ارتباط معنادار دارد و به‌گونه‌ای، بخش مهمی از تفاوت‌های فردی در معناداربودن زندگی سالمندان، مربوط به تفاوت‌های فردی در میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده توسط آنان است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های باباپور و همکاران [۲] و سالاروند [۱۶] که حمایت اجتماعی را بر ابعاد مختلف سلامت سالمندان مؤثر دانسته‌اند، همسو و هماهنگ است.

دیگر یافته پژوهش حاضر این بود که از میان سه مؤلفه خانواده، افراد مهم و دوستان به‌ترتیب خانواده بیشترین و دوستان کمترین سهم

References

- [1] Hemati Alamdarlo G, Ddhshiri GR, Shojaee S, Hakimirad E. [Health and loneliness status of the elderly living in nursing homes versus those living with their families (Persian)]. Iranian Journal of Ageing. 2009; 3(2):47-58.
- [2] Babapour M, Raheb G, Eghlima M. [The Relationship between Social Support and Life Satisfaction among Elderly Nursing Home Residents in Tehran (Persian)]. Iranian Journal of Ageing. 2014; 9(1):12-16.
- [3] Khalili F, Sam S, Shariferad G, Hassanzadeh A, Kazemi M. [The relationship between perceived social support and social health of elderly of Esfahan city (Persian)]. Health Service Research. 2012; 7(6):12-15.
- [4] Salarvand S, Abedi H, Hosseini H, Salehi S, Keyvanara M. [The emotional experiences of elderly people regarding the process of residency in nursing homes (Persian)]. Iran Journal of Nursing. 2007; 20(52):17-22.
- [5] Mohammadi F, Dabbaghi F, Yadavar Nikraveh M. [Facilitators factors and inhibiting at family care of frail elderly at home: Watchful women experience (Persian)]. Iranian Journal of Ageing. 2007; 2(4):445-453.
- [6] Mohammadi F, Fallahi Khoshknab M, Khankeh HR. [Needs of caregivers to elderly patient with Alzheimer: Analysis the experience of family caregivers (Persian)]. Journal of Shahid Beheshti School of Nursing and Midwifery. 2009; 21(72):29-36.
- [7] Delavar B. Examining the health status of elderly in the Islamic republic of Iran report. Paper presented at: The 1th International Conference of Aging in Iran; 1999 Oct. 19-21; Tehran, Iran.
- [8] Melzer D, McWilliams B, Brayne C, Johnson T, Bond J. Profile of disability in elderly people: Estimates from a longitudinal population study. BMJ. 1999; 318(7191):1108-1111.
- [9] Saberian M, Hajiaghajani S, Ghorbani R. [Survey of health, social and economic conditions of the elderly and their leisure time (Persian)]. Koomesh. 2004; 4(3):24-33.
- [10] Lepore SJ, Evans GW, Schneider ML. Dynamic role of social support in the link between chronic stress and psychological distress. Journal of Personality and Social Psychology. 1991; 61(6):899-909.
- [11] Clara IP, Cox BJ, Enns MW, Murray LT, Torgrud LJ. Confirmatory factor analysis of the multidimensional scale of perceived social support in clinically distressed and student samples. Journal of Personality Assessment. 2003; 81(3):265-70.
- [12] Tajalli P, Sobhi A, Ganbaripannah A. The relationship between daily hassles and social support on mental health of university students. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2010; 5:99-103.
- [13] Friedlander LJ, Reid GJ, Cribbie R, Shupak N. Social support, self-esteem, and stress as predictors of adjustment to university among first-year undergraduates. Journal of College Student Development. 2007; 48(3):259-74.
- [14] Gülaçtı F. The effect of perceived social support on subjective well-being. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 2010; 2(2):3844-3849.
- [15] Gallagher LP, Truglio-Londrigan M. Community support older adults' perceptions. Clinical Nursing Research. 2004; 13(1):3-23.

متفاوت معنا می‌یابد و تفاوت‌های جنسیتی در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند دو وضعیت مختلف را برای تأثیرات حمایت اجتماعی بر سلامت و امید به زندگی سالمندان پیش‌بینی کند و در این راستا برآورد می‌شود که حمایت اجتماعی برای زنان تأثیرات قوی‌تری دارد [۳۰]. نتایج پژوهش حاضر تفاوت معناداری را میان حمایت اجتماعی و میزان معناداری به زندگی در میان مردان و زنان سالمند نشان نداد. شاید معنادار نبودن این تفاوت به دلیل سکونت سالمندان شرکت‌کننده در این پژوهش در آسایشگاه باشد.

نتیجه‌گیری نهایی

این مطالعه نشان داد در مجموع، با توجه به تأثیرگذاری حمایت اجتماعی ادراک‌شده سالمندان در معناداری زندگی آنان، توجه بیشتر به مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده در قشر آسیب‌پذیر سالمند احساس می‌شود. از محدودیت‌های مطالعه حاضر، حجم پایین نمونه‌های مورد مطالعه است؛ بنابراین، در این زمینه باید مطالعاتی جامع در سطح وسیع‌تر و با بررسی تعداد افراد سالمند بیشتری طراحی شود. علاوه بر آن، پیشنهاد می‌شود به منظور شناسایی دیگر عوامل تأثیرگذار بر معناداری زندگی این گروه مطالعاتی انجام شود.

شرکت در فعالیت‌های جمعی می‌تواند کارکردهای مثبت فراوانی داشته باشد؛ از جمله اینکه باعث افزایش احساس معنا در زندگی و حمایت اجتماعی آنان می‌شود و به سالمندان در ارضای نیازهای عاطفی-اجتماعی برای دوست‌داشته شدن و مورد پذیرش بودن کمک می‌کند. از این رو، پیشنهاد می‌شود به تقویت فعالیت‌های جمعی به‌عنوان یک عامل پیشگیری‌کننده در کاهش مشکلات سالمندان توجه بسیاری شود. اندیشیدن تمهیدات لازم در این راستا می‌تواند بر بهبود وضعیت روان‌شناختی و افزایش معنا در زندگی سالمندان بسیار مؤثر باشد.

تشکر و قدردانی

در پایان، از همکاری کارکنان آسایشگاه‌ها و تمامی سالمندانی که در این پژوهش شرکت داشتند، کمال تشکر و قدردانی به‌عمل می‌آید.

- [16] Salarvand SH, Abedi H. [The Elders Experiences of Social Support in Nursing Home: A Qualitative Study (Persian)]. *Iran Journal of Nursing*. 2007; 20(52):39-50.
- [17] Langeland E, Wahl AK. The impact of social support on mental health service users' sense of coherence: A longitudinal panel survey. *International Journal of Nursing Studies*. 2009; 46(6):830-7.
- [18] Mascaro N, Rosen DH. Existential meaning's role in the enhancement of hope and prevention of depressive symptoms. *Journal of Personality*. 2005; 73(4):985-1014.
- [19] Malekafzali H, Baradaran Eftekhari M, Hejazi F, Khojasteh T, Tabrizi R, Faridi T. [Community of mobilization for improve of elderly's health in ekbatan district of Tehran (Persian)]. *Hakim*. 2005; 9(4):1-6.
- [20] Fronkle V. Fonder of logotherapy overview on psychology and existencial psychotherapy [AR. Mohammadpour, Persian trans]. Tehran: Danjheh; 2005.
- [21] Moghaddasi J, Mardani A, Nikfarjam M. [Efficacy of consoling guidelines on decreasing of psychological problems of newly arrived students of Shahrekord University of Medical Sciences (Persian)]. *Shahrekord University of Medical Sciences Journal*. 2005; 7(2):42-35.
- [22] Salehi M. [Examining Iran's adolescents and youth issues from the view of humanist psychologists (Persian)] [PhD thesis]. Tehran: Islamic Azad University; 1995.
- [23] Jamali F. [The relationship between religious attitudes, signifying a feeling of life and mental health at the University of Tehran (Persian)] [MA thesis]. Tehran: University of Alzahra; 2003.
- [24] Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*. 1988; 52(1):30-41.
- [25] Salami AR, Joukar B, Nikpour R. [Internet and communication: perceived social support and loneliness as antecedent variable (Persian)]. *Psychological Studies*. 2009; 5(3):81-102.
- [26] Taghdisi MH, Doshmangir P, Dehdari T, Doshmangir L. [Influencing factors on healthy lifestyle from viewpoint of Elderly people: Qualitative study (Persian)]. *Iranian Journal of Ageing*. 2013; 7(4):47-58
- [27] Tseng SZ, Wang RH. Quality of life and related factors among elderly nursing home residents in Southern Taiwan. *Public Health Nursing*. 2001; 18(5):304-11.
- [28] Rashedi V, Rezaei M, Gharib M, Nabavi SH. [Social support for the elderly: Comparison between home and nursing home (Persian)]. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2013; 5(2):351-356.
- [29] Rezvani A. [Comparison of two methods logotherapy and metacognitive instruction on reduce girls anxiety referrals to high schools centers (Persian)] [MA thesis]. Isfahan: University of Isfahan; 2009.
- [30] Unger JB, McAvay G, Bruce ML, Berkman L, Seeman T. Variation in the impact of social network characteristics on physical functioning in elderly persons: MacArthur Studies of Successful Aging. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 1999; 54(5):245-51.